

KAUPUNKIKEHITYSPALVELUT

ASIA Mieli-pide Harjuniityn seisakkeen osayleiskaavaan ja osayleiskaavamuutokseen sekä näitä koskevaan osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan.

Kiitämme mielipiteen antamiseen annetusta lisäajasta. Lausumme osayleisluonnoksesta ja osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta seuraavaa.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma on laadittu maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä tavalla lukuun ottamatta osayleiskaavan karttakuvaa.

Aluksi toteamme, että kahden päällekkäisen osayleiskaavaluonnoksen vaikutusten ja seurausten hahmottaminen on hankalaa asukkaille ja henkilöille, joilla ei ole kokemusta kaava-aineistojen lakisääteisestä kokoonpanosta ja rakenteesta tai niiden käsittelystä. Ymmärrettävyyttä vaikeuttaa lisäksi samaan aikaan suunnitteilla olevan ja Harjuniityn seisakkeen osayleiskaava-alueeseen rajoittuvan Kullaanvuoren jätevedenpuhdistamon asemakaavaluonnoksen käsittely.

Yhdessä nämä nostavat kynnystä mielipiteen antamiseen ja pudottavat niiden määrää. Tämä ei suinkaan kerro asukkaiden välinpitämättömyydestä osayleis- ja asemakaavasuunnitelmien vaikutuksia ja seurauksia kohtaan. Kyseisten kaavojen ajallinen jaksottaminen erilleen olisi selkeyttänyt eri toimintojen vaikutuksia ja tehnyt kokonaisuuden hahmottamisesta helpompaa. Kunnallisdemokratiaan kuuluu oikeus saada nähdä kunnan viranomaisilta selkeitä suunnitelmia ja hyvää palvelua.

1 Suunnittelualan lähtökohdat

Kaavaseloituksen mukaan suunnittelualue sijoittuu Siuron valtatie ja Nokianvirran sekä Porin radan väliin. Itä-länsisuunnassa alue rajoittuu paperitehtaalta Melon voimalaitoksen länsipuolelle. Suunnittelualan pinta-ala on 150 hehtaaria. Eteläraja kulkee Nokianvirran keskikohtan vesialueella.

Tavoitteena on saada työpaikkoihin ja Harjuniityn asutukseen tukeutuvan lähijunaliikenneseisakkeen toiminta. Suunnittelualan vaikutuspiirissä asuu nyt noin 2.500 asukasta ja alueella on noin 250 työpaikkaa. Harjuniityn alueella on yleiskaavassa varauduttu noin 4.000 uuteen asukkaaseen ja 50-200 uuteen työpaikkaan vuoteen 2040 mennessä seisakkeen 2,5 km vaikutusalueen sisällä. Näistä 500-1.500 uutta asukasta ja pääosa työpaikoista suunnitellaan sijoittuvan seisakkeen 1 km vaikutusalueen sisälle.

Pidämme osin vanhoille Utolakallion ja Haavistontien asuinalueille ja arvokkaaseen luonnonympäristöön suunniteltuja työpaikkojen ja asukasmäärien lisäyksiä kunnianhimoisina ja ristiriitaisena. Aiottuja asukasmääriä on mahdotonta sijoittaa jo valmiiksi tiiviille alueelle aiheuttamatta luontoon kohdistuvia vakavia menetyksiä.

Kaavaseloituksen mukaan Nokian kaupunkistrategian tavoitteita ovat kasvu mahdollistava kaupunkirakenne ja liikenneverkko. Kaupungin sanotaan toimivan dynaamisesti uusien, monipuolisten asuin- ja yritysalueiden suunnittelussa ja käyttöönotossa sekä keskustan

tiivistämässä ja asemanseutujen rakentamisessa. Ranta-alueita on tarkoitus ohjata nokialaisten yhteisen käytön lisäksi asumiselle.

Liikenneverkkoratkaisujen sanotaan mahdollistavan sujuvan sisäisen ja muun asioinnin. Lisäraiteen saaminen kehittyvälle lähijunaliikenteelle on keskeinen tavoite. Strategian kärkihankkeita ovat sujuvan ja nopean joukkoliikenteen kehittäminen ja rantojen kaupunki.

Huomautamme, että kaupunkistrategian maankäytössä uuden rakentaminen on vahvasti esillä. Luonto on unohdettu strategian tavoitteissa ja osoitettu vain maankäytön resurssiksi. Asutuksen ja virkistyskäytön ohjaaminen rannoille, luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaille lehtoalueille ja kaupungin vähäisille luonnonsuojelualueille on mielestämme erittäin huolestuttavaa.

Luonnon monimuotoisuuden häviäminen tiedetään ilmastonmuutoksen ohella suurimmaksi luonnon elinkyvyn säilymistä uhkaavaksi tekijäksi. Jatkuvan luontokadon keskellä tulevaisuuteen tähtäävään kaupunkistrategian ja rantojen Nokian tavoitteet ovat jo syntyessään jälkeen jääneitä ja luonnon kannalta kestävämpiä.

2. Suunnittelualueen kaavatilanne

2.1. Pirkanmaan maakuntakaava 2040

Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 suunnittelualue on ensisijaisesti raideliikenteeseen tukeutuvaa tiivistettävää asemanseutua. Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa on pyrittävä raideliikennettä tukevaan tiiviiseen yhdyskuntarakenteeseen sekä laadukkaisiin kävelyn ja pyöräilyn yhteyksiin.

Kaavan esittelyssä viitataan Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelmaan 2040, jossa varaudutaan 91.000 asunnon rakentamiseen vuoteen 2040 mennessä. Lähijunaan tukeutuvana alueena Nokian keskustan väestönkasvussa varaudutaan 6.000 uuteen asukkaaseen vuoteen 2040 mennessä.

Huomautamme, että sekä Pirkanmaan maakuntakaava 2040 samoin kuin Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma 2040 ovat visioita tulevaisuudesta, jossa eletäisiin jo 30 vuotta sitten rakennetuilla maankäytön, liikenteen ja tuotannon yhdyskuntarakenteen malleilla.

Näissä suunnitelmissa ilmastonmuutoksen ja luontokadon seuraukset on kokonaan jätetty huomioimatta. Samoin ei ole huomioitu työelämän muutoksia ja sähköisen tiedonsiirron antamia etätyön mahdollisuuksia. Huomautamme, että Pirkanmaan maakuntakaava 2040 enempää kuin Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma 2040 eivät ole legitiimejä päätöksiä, joten niiden määräykset tulee ottaa yleisinä linjauksina.

2.2. Osayleiskaavan tavoitteet

Maankäyttö- ja rakennuslain 39 § määrää yleiskaavan sisältövaatimukset

Yleiskaavaa laadittaessa on maakuntakaava otettava huomioon siten kuin siitä edellä säädetään.

Yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon:

- 1) yhdyskuntarakenteen toimivuus, taloudellisuus ja ekologinen kestävyys;
- 2) olemassa olevan yhdyskuntarakenteen hyväksikäyttö;
- 3) asumisen tarpeet ja palveluiden saatavuus;
- 4) mahdollisuudet liikenteen, erityisesti joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen, sekä energia-, vesi- ja jätehuollon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen ympäristön, luonnonvarojen ja talouden kannalta kestävällä tavalla;
- 5) mahdollisuudet turvalliseen, terveelliseen ja eri väestöryhmien kannalta tasapainoiseen elinympäristöön;
- 6) kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset;
- 7) ympäristöhaittojen vähentäminen;
- 8) rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonvarojen vaaliminen; sekä
- 9) virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys.

Edellä 2. momentissa tarkoitettut seikat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin laadittavan yleiskaavan ohjaustavoite ja tarkkuus sitä edellyttävät. Yleiskaava ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa.

MRL:n Yleiskaavamääräykset antavat kunnalle mahdollisuuden alueiden suojelumääräyksiin:

41 §: Jos jotakin aluetta tai rakennusta on maiseman, luonnonarvojen, rakennetun ympäristön, kulttuurihistoriallisten arvojen tai muiden erityisten ympäristöarvojen vuoksi suojeltava, yleiskaavassa voidaan antaa sitä koskevia tarpeellisia määräyksiä (*suojelumääräykset*).

Yleiskaavatyön tavoitteena kerrotaan olevan lähijunaliikenteen seisake Harjuniittyyn sujuvine kulkuyhteyksineen ja liityntäpaikoituksineen sekä paikallisjunaliikennettä tukeva maankäyttö. Samalla osoitetaan paikka Nokian uudelle jätevedenpuhdistamoalueelle sekä tarkastellaan mahdollinen tieyhteys Nokianvirran yli.

Alueen sijaintiin Nokianvirran rannalla kiinnitetään erityistä huomiota. Samalla käsitellään uuden maakuntakaavan tavoitteet, alueen kulttuuriperintö ja luontoarvot. Alueesta on tarkoitus muodostaa tuleville asukkaille viihtyisä uusi asuinalue.

Lähijunaliikenteen sekä julkisen ja kevyen liikenteen sujuvuuden suunnittelu ja toteutus on tärkeää. Se vastaa kunnan hyväksymiä ilmastotavoitteita.

Hyvät tavoitteet eivät kuitenkaan saa aiheuttaa haittaa ja kohtuuttomia menetyksiä luonnolle ja vanhoille asuinalueille. Suunnittelun tulee olla ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä.

2.3. Siltahanke Nokianvirran yli

Kaavaselostuksessa kerrotaan, että Nokianvirran ranta-alueen sijaintiin kiinnitetään erityistä huomiota. Samalla henkäyksellä tarkastellaan mahdollista tieyhteyttä ja moottoriajoneuvosiltaa Nokianvirran yli. Jo tavoitteiden lähtökohdat ovat ristiriidassa toisiinsa nähden.

Mahdollisen Nokianvirran ylittävän itäisen vaihtoehdon moottoriliikennesillan rakentaminen hävittäisi arvokasta lehtoluontoa virran molemmin puolin. Silta mitätöisi pohjoisrannalla olevien Haaviston ja Utolan suojelualueiden sekä Nokianvirran arvokkaan geologisen muodostuman arvoa.

Sillalle on osoitettu toinen vaihtoehto Melon voimalan länsipuolelle, missä Nokianvirran kanjoni on kapeimmillaan vaikuttavana pystyseinäisenä muodostumana. Molemmat vaihtoehdot ovat yhtä tuhoisia Nokianvirran ainutlaatuiselle ruhjumuodostumalle ja sitä ympäröivälle luonnolle.

2.3.1 Osayleiskaavaluonnoksen läntinen siltavaraus

Melon voimalan ja Vuorenmaantien väliin sijoitettu siltavaraus sijaitsisi lähimmillään alle 100 metrin päässä Vuorenmaantien itäpuolen asutuksesta. Silta olisi merkittävä asukkaiden kiinteistöjen arvoa alentava ja elämänlaatua rapauttava tekijä.

Kyseinen Vuorenmaantien ja Melon voimalan välissä sijaitsevan kanjonin pohjoispuoli sisältyy Pöllönvuoren Natura 2000-alueeseen (FI0333006 Pöllönvuori SAC). Euroopan Unionin direktiivit: Luonnonvaraisten lintujen suojelusta annettu neuvoston direktiivi 2009/147/EY sekä luontotyyppien ja luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annettu neuvoston direktiivi 92/43/ETY. Suojelun perusteena ovat kasvipeitteiset silikaattikalliot (8220) ja borealiset lehdot (9050).

Pöllönvuori on merkitty Natura 2000-ohjelmassa valtakunnallisesti arvokkaaksi kallioalueeksi. Vuoren kivilaji on vulkaanista grauvakkaa ja osin mustaliusketta.

Pirkanmaan maakuntakaavassa Pöllönvuori (vahvistettu 29.3.2007) on nat-merkinnällä (Natura 2000

-alue) ja Natura-alueen rajausta kattaa myös Vuorenmaan kalliot. Suojelun toteutuskeinona on maaineslaki, minkä perusteella kallion louhinta on kielletty. Tämä on jäänyt ottamatta huomioon maakuntakaavan siltalinjauksessa.

Vuorenmaantien itäpuolella pohjoisrinteen luonto on jyrkkäseinäistä ja portaittain putoavaa rapautuvaa kalliota, jossa kasvaa ylhäällä silikaattikallioiden ja rinteillä kuivien ja tuoreiden lehtojen luonteenomaista kasvilajistoa. Eteläpuolen jyrkässä rinteessä on vanhaa metsää lahoppuustoinen ja kääväkkäinen.

Silta tuhoaisi peruuttamattomasti kanjonin jylhää luontoa, maisemaa ja Vuorenmaan asukkaiden asukasviihtyisyyttä. Natura 2000-ohjelman suojelumääräys kieltää yksiselitteisesti siltaa varten suunnitellun kallion louhinnan.

2.3.2. Osayleiskaavaluonnoksen itäinen siltavaraus

Etelässä Taivalkunnan ja Kohmalan puolella silta tuhoaisi kulttuurihistoriallisesti merkittävää perinnemaisemaa, jolla on harjoitettu maataloutta jo 1500-luvulla. Maisema rikottaisiin sekä pohjois-etelä- että itä-länsisuunnassa. Silta toisi mukanaan liikenteen häiriön ja turvallisuusriskit.

Nokianvirran ylittävä silta päättyi Pirkanmaan maakuntakaavaan 2040 Pirkanmaan liiton esityksen ja muutaman henkilön intressin vuoksi. Maakuntakaavassa 2040 päätettiin yhdystien rakentamisesta teiden VT 11 ja VT 12 välille Kahtalammilta Harjuniittyyn, joka oikaisisi näiden välistä matkaa noin 10 kilometriä. Mielestämme tämä ei riitä sillan tarpeen hyväksyttäväksi perusteeksi. Sillan merkitys liikenteen sujuvuudelle olisi olematon. Maakuntakaavan määräykset ovat ohjeellisia eikä niillä ole legitimiä merkitystä.

Silta ei palvelisi Harjuniityn seisakkeen rataliikennettä, mikä on esitetty osayleiskaavan tärkeimpänä tavoitteena.

Nokianvirran ylittävät siltavaraukset ovat vastoin MRL:n 39 §:n 8. momentin sisältövaatimuksia, jossa edellytetään rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonvarojen vaalimista. Sillan rakentaminen yllä kuvattuine seurauksineen olisi liian suuri luontoarvoihin ja maisemaan kohdistuva uhraus ja korvaamaton menetys kummassakin vaihtoehdossa.

Vaadimme, että Harjuniityn seisakkeen osayleiskaavaan ei osoiteta varausta Nokianvirran ylittävälle moottoriajoneuvosillalle kumpaankaan esitettyyn vaihtoehtoon.

Jos siltayhteydelle on perusteltu tarve, Melon voimalan padon itäpuolelle voi suunnitella padon korkeudelle sijoittuvan kevyen liikenteen sillan paikkaa. Näin tehden arvokkaalla 2000 miljoonaa vuotta vanhalla Nokianvirran kallioruhjeen alueella välttäisi vakavilta luontoon, maisemaan ja kulttuuriarvoihin kohdistuvilta vaurioilta.

2.4. Osayleiskaavaa varten tehdyt selvitykset

Suunnittelualueeseen sisältyvien Utolankallion, Kullaanvuoren, Haaviston ja Pöllönvuoren alueet sijaitsevat 2000 miljoonaa vuotta sitten syntyneen Nokianvirran kallioruhjeen pohjoisrannalla. Kyseiset alueet ovat olleet asuttuja jo tuhansia vuosia. Niillä on erityinen geologinen ja merkittävä kulttuurinen merkitys. Tämä asettaa haasteita alueen suunnittelulle.

Osayleiskaavan pohjaksi on tehty lukuisia määriä erilaisia selvityksiä:

- Nokia Harjuniityn seisake OYK-alueen muinaisjäännösinventointi, Mikroliitti Oy 2018,
- Nokian Harjuniityn osayleiskaavan melu- ja tärinäselvitys, Sitowise Oy 2020,
- Harjuniityn seisakeselvitys ja alustava suunnitelma, Destia 2015,
- Lähijunaliiikenteen mahdollisuuksien kartoittaminen Nokiolla, Ramboll Oy 2020,

Lisäksi tekeillä ovat:

- Kulttuuriympäristöselvitys, Sweco (valmistuu 2020),
- Hulevesiselvitys, FCG (valmistuu 2020),
- VT 11 ja VT 12 välinen tieyhteys selvitys, Ramboll (valmistuu 2021),

Suunnittelualueelta on maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti tehty useita luontoselvityksiä:

- Harjuniityn seisakkeen laajennusosan luontoselvitys, Mira Ranta 2020,
- Kulkureitit Harjuniitty, Mira Ranta 2019,
- Harjuniityn seisakkeen luontoselvitys, Mira Ranta 2018,
- Harjuniityn seisakkeen osayleiskaavan lepakkoselvitys, Faunatica Oy 2019, tarkennus 2020,
- Utolan pähkinäpensaslehdon kasvillisuus selvitys, Anne Hirvonen 2019.

Näistä Rakennus- ja ympäristölautakunta päätti kokouksessaan 27.1.2021, että luontoselvitykset on tehtävä uudelleen niissä ilmenneisiin rauhoitettujen ja uhanalaisten lajien ja luontotyyppien huomiotta jäämiseen ja muiden puutteiden vuoksi. Lepakkoselvitys on tehty ammattitaitoisesti.

Näiden lisäksi aineistossa on muita aiemmin tehtyjä selvityksiä, muun muassa

- Nokian paperitehtaan alueen muinaisjäännösinventointi, Mikroliitti Oy 2010,
- Nokian paperitehdas, Rakennetun ympäristön inventointi, Heiskanen & Luoto Oy 2012,
- Nokianvirran yläjuoksun inventointi ja ympäristöselvitys, Arkkitehtitoimisto Eija Teivas 1997,
- Nokian kulttuuriympäristöselvitys, Pirkanmaan ympäristökeskus 2001,
- Historiallisten kylätonttien sijainti Pirkanmaan taajama-alueilla, Pirkanmaan liitto 2014

Mielestämme kaavoituksen yhteensovittaminen osin rakennettuun ympäristöön ja useiden luonto-, kulttuurimaisema- ja muinaisjäännösalueiden lomaan on tehtävä harkiten, jotta edellä mainitut arvot ja kohteet säilyvät suunnitellun asutuksen vaikutuspiirissä.

4. Luonnonympäristö

Osayleiskaavanluonnoksen selostuksessa todetaan suunnittelualan olevan luonnonolosuhteiltaan ja -arvoiltaan erittäin monipuolinen alue. Kumpuilevan maaston ja erittäin rehevän kasvillisuuden mainitaan olevan tunnusomaista. Rehevyyden mainitaan korostuvan erityisesti Nokianvirran rannoilla kallioisten, karujen jyrkänteiden ja viidakkomaisten joenvarsilehtojen kasvillisuuden vuorotellussa.

Todettakoon, että kasvillisuusvyöhykkeeltään suunnitteluala kuuluu Eteläboreaaliseen Lounaismaan ja Pohjanmaan rannikon kasvillisuusvyöhykkeeseen (2a), josta käytetään myös nimitystä vuokkovyöhyke. Alue sisältyy Etelä-Hämeen ja Pirkkalan lehtokeskuksiin.

Nokianvirran rinteiden maaperä on jääkauden jättämää runsasravinteista savea ja lehtomultaa. Maaperässä on myös kalkkia, joka näkyy euroopanpähkinäpensaun runsaudessa. Rinteillä on puroja, noroja ja lähteisyydestä kertovia tihkupintoja. Tämä näkyy runsaana keski- ja runsasravinteisten lehtojen luontotyyppien esiintyminä.

Utolan pähkinäpensaslehdon kasvillisuus selvityksestä käy ilmi, että Nokianvirran suunnittelualan Utolasta Haavistolle ulottuva pohjoisrinne on lehtoa. Lehtojen luontotyypit ovat uhanalaisia. (Utolan pähkinäpensaslehdon kasvillisuus selvitys, Anne Hirvonen 2019).

4.1. Suunnittelualan uhanalaiset luontotyypit

Kaavaseloituksessa luetellaan alueella havaittuja lehtojen luontotyyppisiä, joissa on mukana uhanalaisia luontotyyppisiä. Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö ovat julkaisseet ensimmäisen luontotyyppien uhanalaisuus selvityksen vuonna 2008, joka päivitettiin vuonna 2018. Kymmenessä vuodessa niin luontotyyppien kuin uhanalaisten eliölajien tilanne on huonontunut.

Luontotyyppien uhanalaisuus vastaa Suomen lajien uhanalaisuus-julkaisun (Punainen kirja) määreitä: silmälläpidettävä (NT), vaarantunut (VU), erittäin uhanalainen (EN ja äärimmäisen uhanalainen (CR).

Nokian kaavoituksessa ja maankäytössä ei ole aiemmin huomioitu luontotyyppien uhanalaisuutta. Luonnon monimuotoisuuden häviäminen ja luontokato on nyt otettava vakavasti huomioon maankäytössä ja kaavoituksessa.

Inventoinneissa alueella tavatut uhanalaiset luontotyypit:

- Kuivat keskiravinteiset lehdot (VRT) ovat silmälläpidettäviä
- Tuoreet keskiravinteiset lehdot (OMaT) ovat vaarantuneita
- Kosteat keskiravinteiset lehdot (AthOT) ovat silmälläpidettäviä
- Kosteat runsasravinteiset lehdot (MaT) ovat vaarantuneita

Näiden ohella suunnittelualueella esiintyy vuorijalavalehtoa, jotka ovat uhanalaisia vaarantuneita. Alueella esiintyy myös muun muassa tuoreita runsasravinteista sinivuokko-käenkaalilehtoa (HeOT), imikkä-lehto-orvokkilehtoa (PuViT) ja vuohenputkilehtoa (AegT), jotka ovat erittäin uhanalaisia.

Rinteillä on myös euroopanpähkinäpensaan luontotyyppiä (CoT) (VU) ja lajia esiintyy yleisesti rinteiden lehdossa. Lehtomaiset kankaat (OMT) ovat uhanalaisia vaarantuneita luontotyyppisiä. Lisäksi suunnittelualueella on kallioketoja, jotka ovat erittäin uhanalaisia.

4.2. Nokianvirran rantalehdot ja liito-oravan huomioiminen

Kaavaselostuksessa todetaan koko ranta-alueen suojelualueineen näyttävän olevan liito-oravan kulkureittiä alueilta toisille. Se tulisi säilyttää yhtenäisenä niin, että se edelleen palvelisi tätä tarkoitusta. Liian suuria aukkoja ei saisi syntyä rantapuustoon. Rantalehdon mainitaan olevan merkittävä ja yhdistävän alueen kuusi pientä erillistä suojelualueutta suuremmaksi kokonaisuudeksi.

Mielestämme tämän esiin tuominen on merkityksellistä, koska Nokianvirran rinteet Melon voimalalle saakka ovat lehtoja koko osayleiskaava-alueella.

Osayleiskaavan valmistelussa rinteiden lehdot ja rantavyöhyke tulee turvata ehyinä liito-oravan (VU) elinympäristöjen ja korvaamattomien uhanalaisten lehtojen luontotyyppien perusteella. Luontoa on tarkoituksenmukaista suojella laajempina kokonaisuuksina. Rantavyöhykkeellä on myös rauhoitettujen ja uhanalaisten lajien esiintymiä, joiden vuoksi jäljellä olevat lehdot tulee säilyttää yhtenäisinä ja rikkomattomina.

Peltoalueet ja yksityisten maanomistajien metsien käsittelyt ovat ajan kuluessa eri maankäyttötapojen mukaisesti huonontaneet luontoarvoja.

Osayleiskaavaluonnoksessa Nokianvirran rinteiden lehdot ovat kaavamääräyksellä osoitettu virkistysalueiksi (V), joille virkistysrakenteiden ja reittien rakentaminen on sallittua. Tämä Nokian Rantojen käytön vision suunnitelma tuhoaisi lehtojen luontoarvoja, mitä visiossa ei ole arvioitu eikä otettu huomioon. Pidämme virkistyskäyttösuunnitelmaa Nokianvirran arvokkaiden lehtojen herkälle luonnolle ja lajistolle tuhoisana ja tietoisien luontoarvojen häviämiseen johtavan riskin ottamisena.

Lehdot ovat häviävä luonnonvara ja tämä tulee ottaa huomioon kaavoitettavan alueen maankäytön suunnittelussa. Mitään maankäyttöä tai asutusta ei pidä osoittaa uhanalaisille tai silmälläpidettäville luontotyypeille tai niiden läheisyyteen. Näille alueille aiheutetut menetykset eivät ole korvattavissa.

Esitämme luontoarvojen kannalta merkittäville Nokianvirran rinnelehdolle kaavamerkintää VL. Esitämme, että uusien luontoselvitysten tulosten perusteella uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyypit saavat kaamerkinnän sl (suojeluvaraus).

4.3. Linnusto

Lehdot ovat elinympäristö lukuisalle määrälle lintulajeja. Suunnittelualueen ja Nokianvirran rinteiden lehdossa ja kallioilla on havaittu useita vaateliiden ja uhanalaisten lintulajien reviierejä: viita-,

mustapää- ja luhtakerttusta, sirittäjää, käenpiikaa (NT), viherpeippoa (EN) ja pensaskerttua (NT). Muun muassa nämä ovat luonteenomaista lehtojen linnustoa.

Vanhojen metsien lajeista rinteillä on havaittu pikkusieppoa, idänuunilintua, puukiipijää ja töyhtötiaista (VU) Nokianvirran rannalta on havainnot muun muassa virtavästäräkistä (VU), koskikarasta (VU), kuningaskalastajasta (CR) ja rantasipistä. Virralla on havaittu kuikkaa, selkälokkaa (EN) ja harmaahaikaraa.

Linnusto on taantunut ja uhanalaistunut muiden syiden ohella siksi, että niiden esiintymiä ja elinympäristöjä ei ole aiemmin huomioitu kaavoituksessa ja maankäytössä. Nyt linnuston taantuminen tulee ottaa vakavasti ja kaavoituksella tulee turvata lintulajien ja niiden elinympäristöjen säilyminen.

Esitämme osayleiskaavan lisäselvitystarpeena alueen linnuston selvittämistä.

4.4. Rakennettu ympäristö

Osayleiskaava-alueen luvussa esitellään rakennettu ympäristö sekä maankäytön ja asutuksen historia, muinaisjäännökset ja näistä tekeillä olevat selvitykset.

Osayleiskaava-alueen merkinnällä AK alueella Haaviston luonnonsuojelualueen pohjoispuolella on 2. maailmansodassa pudonneen lentokoneen paikka ja sitä koskeva merkintä. Samalla alueella arkeologisen selvityksen osoittavan kartan kohteen 7. kohdalla kasvaa edelleen merkittävää keto- ja niittykasvillisuutta. Kohteella on muitakin muinaisjäännöksiä. Mielestämme niiden säilyminen tulee turvata osayleiskaavan suunnitelmassa.

4.5. Ympäristöhäiriöitä

Luvussa esitellään alueen merkittävimmät ympäristöhäiriöt, joiden todetaan aiheutuvan Nokianvirran Siuronvaltatien ja Tampere-Pori junaradan liikennemelusta ja tärinästä, Melon voimalaitoksen muuntamokentän ja voimalinjojen sähkömagneettisista kentistä sekä puhdistamojen hajuhaitoista.

Suurimmaksi melun ja tärinän lähteeksi todetaan Tampere-Poriradan junaliikenne, joka tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Melua aiotaan minimoida rakennusmassoin ja riittävin meluvällein.

4.6. Maanomistus

Suunnittelualueen todetaan olevan osittain kaupungin ja osittain yksityisessä omistuksessa. Maanomistusta osoittavasta kartasta voi nähdä, että suuri osa alueesta ja Nokianvirran rinnelehdosta on kaupungin omistuksessa. Haaviston luonnonsuojelualueen ja Melon voimalaitoksen itäpuolilla on yksityistä maanomistusta.

Mielestämme tämä antaa hyvän lähtökohdan kaupungin mailla sijaitsevien Nokianvirran lehtojen suojelulle. Näin voidaan turvata osayleiskaavan selostuksessa aiemmin esiteltyjen arvokkaiden luontotyyppien ja lajiston säilyminen.

5. Harjuniityn seisakkeen osayleiskaava-alueen

5.1. Osayleiskaava-alueen kuvaus

Osayleiskaava-alueen pinta-ala on noin 140 hehtaaria. Kaavaratkaisun sanotaan tukeutuvan olemassa oleviin liikenneväyliin, alueen pinnanmuodostukseen ja tavoiteltuun kaupunkirakenteeseen. Alueen merkittävimmät kulttuuri- ja luontoarvot kerrotaan pystytyn säilyttämään ja osoittamaan riittävästi viheraluetta uusia asukkaita varten. Alueen rakennuttua sinne kerrotaan voivan sijoittua noin 1.000 uutta asukasta, joista valtaosa on kävelymatkan päässä junaseisakkeesta.

Kaava-alueella on osoitettu seuraavat aluevaraukset. Asumispainotteinen keskustatoimintojen alue C-1 (6,4 ha) sijoittuu tulevan junaseisakkeen kohdalle radan ja Siuronvaltatie väliin. Radan toisella puolella on kerrostalovaltainen asuntoalue AK (6,5 ha). Haavistontieltä länteen radan molemmin puolin liikennemelualueelle sijoittuu teollisuusalue TY (9,3 ha).

Kaava-alueen itäpäässä Haavistontien eteläpuolelle ja Melonäyräntien itäpäässä sen eteläpuolelle ja Melonäyräntien länsipäässä tien varteen sijoittuu pientalovaltaista asuinalue AP (19,7 ha). Kaava-alueen länsipäässä Melon voimalan alueella on energiahuollon alue EN (18,2 ha).

Kaava-alueen itäpäässä on yhdyskuntateknisen huollon alue ET (4,8 ha) ja yhdyskuntateknisen huollon alue ET/A (3,1 ha) joka käytön loppumisen jälkeen aiotaan siirtää asuinalueeksi. Kaava-alueen keskellä on vanha ratapohja joka on osoitettu muinaismuistoalueeksi SM (2,5 ha).

Kaava-alueen ranta ja Kullaankallion pohjoispuolella oleva laaksonpohja on osoitettu virkistysalueeksi V (26,2 ha). Radan ja Haavistontien varsilla on suojaviheraluetta EV (4,2 ha) ja Nokianvirta on osoitettu vesialueeksi W (33,8 ha). Rata-alue LR (5,7 ha) on osoitettu alueen keskelle.

Nokianvirran rannalle ja vesialueelle on osoitettu maisemallisesti arvokas alue. Viheralueille on merkitty alueita, joilla on erityisiä ympäristöarvoja sekä suojelualueita ja S4-alue, jolla on luonnonsuojelulain 49 §:n mukaisen EU:n luontodirektiivin liitteessä IV mainitun lajin esiintymisalue, joka tulee säilyttää luonnontilaisena.

Alueen molempiin päihin on osoitettu arvokas geologinen muodostelma ge-merkinnällä Kullaanvuoren ja Pöllövuoren kallioalueet. Alueen voimalinjat on osoitettu johtolinjamerkinnällä. Lisäksi kaavaluonnoksessa on kohdemerkintöjä luonnonsuojelu- ja muinaisjäännöskohteille. Keskustatoimintojen alueelle ja kerrostalovaltaiselle asuntoalueelle on merkitty viheryhteystarve Harjuniitystä Nokianvirtaan laskevalle purolle, joka kulkee radan ali.

Alueelle on merkitty kokoojakaduksi Haavistontie ja rata-alueelle on osoitettu tuleva junaseisake rautatieasema-merkinnällä. Maakuntakaavassa osoitettua tieliikenteen yhteystarvemerkintää vastaavaksi on kartalla kaksi vaihtoehtoista tieyhteysmerkintää Nokian virran yli. Toinen on Harjuniitystä tulevan Urpolankadun jatkeena ja vaihtoehtoinen on Vuorenmaalla Melon voimalan länsipuolella. Merkintä aiotaan tarkentaa sitä koskevan selvityksen valmistuttua.

Lausumme suunnitelmasta mielipiteenämme, että kaavaselostuksen ja kartan kaikkien suunnitelmien samanaikainen toteuttaminen ja tuhannen asukkaan sijoittaminen suunnitellulle pienelle alueelle on kunnianhimoista. Käytännössä näin suuren määrän asutusta ja sitä edellyttävää palvelurakennetta on mahdotonta sijoittaa aiotulle alueelle ilman luontoon kohdistuvia korvaamattomia uhrauksia ja menetyksiä.

Suunnitelmassa ei ole lainkaan esitetty tai ennakoitu suunnitellusta maankäytöstä luontoon kohdistuvia seurauksia. Pidämme tätä osayleiskaavan suunnittelun vakavana puutteena.

5.2. Utolan rinteen asutusalueen merkintä

Lainaus tekstistä ”Kaava-alueen itäpäässä yhdyskuntateknisen huollon alue ET/A (3,1 ha) joka käytön loppumisen jälkeen siirtyy asuinalueeksi.”

Tämä tarkoittaa, että Utolankallion pähkinäpensaslehdon luontotyyppin luonnonsuojelun pohjoispuolelle ja kaupungin jätevedenpuhdistamon tilalle kaavoitetaan pientaloasutusta. Pidämme suunnitelmaa harkitsemattomana.

Utolaan suunniteltu pientaloalue puhkaisisi tähän saakka lähes yhtenäisenä säilyneen Nokianvirran

arvokkaiden lehtorinteiden alueen muutamaa yksityismaiden rakentamista lukuun ottamatta. Tähän saakka Nokianvirran lehtorinteet ovat saaneet kehittyä levollisiksi viidakoiksi. Ne pitävät yllä monimuotoista elinympäristöä rikkaille eliölajiyhteisöille. Lehtojen arvo ja merkitys on nimenomaan niiden luonnontilaisessa koskemattomuudessa.

Utolaan suunniteltu pientaloalue leikkaisi avoimen haavan arvokkaiden lehtojen elinympäristöihin. Rakennusten edellyttämän aukottamisen lisäksi asutus toisi mukanaan puuston ja pensaikon maisemahakkuita, kulkemista, polkuja, häiriötä ja koirien tuomaa tyyppikuormaa. Luontoon kohdistuvaa tahallista tai tahatonta häiriötä ja kulkemista olisi mahdotonta ehkäistä tai estää.

Alueen pohjoispäähän Haavistontien varteen voi osoittaa rakentamista samalle itä-länsilinjalle vanhan asutuksen jatkeeksi. Rinteet tulee säilyttää luonnontilaisina.

Esitämme, että osayleiskaavaluonnoksen rinnealueelle tulee kaavamerkintä VL, ja alue ET/A pyritään ennallistamaan tuoreeksi lehdoksi, jota se on aiemmin ollut. Nokianvirran ranta-alueelle ei tule ohjata ihmisen käyttöä jatkavia toimintoja.

5.3. Haavistontien ja radan väliin suunniteltu kerrostaloalue

Toisena vakavana kipupisteenä pidämme Tampere-Poriradan ja Haavistontien välille osayleiskaavaluonnoksessa osoitettua kerrostaloaluetta AK. Tällä on tavoiteltu Harjuniityn seisakkeen käytön optimointia, mutta kerrostalojen sijoituspaikkaa ja sen ympäristöön kohdistuvia seurauksia ei ole arvioitu.

Tässä osayleiskaavaluonnoksen tavoitteelliset ristiriidat tulevat selvimmän esille. Tiivistä rakentamista ja arvokkaan luonnonsuojelun alueen luonnontilan säilymistä ei voi taata samaan aikaan.

Pidämme aivan vastuuttomana osoittaa mittavan asukasmäärän sijoittamista kaupungin vanhimman ja luontoarvoiltaan merkittävän Haaviston luonnonsuojelun alueen välittömään vaikutuspiiriin. Tähän saakka Haaviston luonnonsuojelun alue on säilynyt runsaalta kulutukselta ja sitä käyttävät lähinnä Utolan alueen asukkaat ja Harjuniityn koulun oppilaat opetuskohteena. Vanhaa radanpohjaa lukuun ottamatta alueella ei ole polkuja tai muita häiriöitä.

Haaviston luonnonsuojelun alueen kylkeen suunniteltu kerrostaloasutus toisi luonnonsuojelun alueelle polkuja, kulutusta, häiriötä ja koirien lenkityksen. Vaikka koirien kiinteät ulosteet kerättäisiin, virtsaamista ei voitaisi torjua. Lehtoluonnolle koirien väkevä tyyppipitoinen virtsa on myrkyä, joka johtaisi lehdon lajiston taantumiseen ja peltorikkaruohojen valtaamiseen. Tästä näkyy esimerkkejä muun muassa Ruutanen luonnonsuojelun alueella, jonka virkistyskäyttö koirineen on moninkertaisesti lisääntynyt kymmenen vuoden aikana.

Mielestämme Harjuniityn osayleiskaavan asukastavoitetta on perusteltua pienentää ja suhteuttaa se vastaamaan Haaviston luonnonsuojelun alueen luontoarvojen säilymistä. 500 asukkaan tavoite seisakkeen 1 km läheisyydessä on riittävä lähtökohta tavoitteen toteutumiseen.

Haavistontien ja radan väliin osoitettua AK-alueen asukasmäärää voidaan leikata puolella ja sijoittaa asuminen pohjoispuolella radan varteen. Näin eteläpuolelle jäisi 100 metriä leveä lähivirkistysalue asukkaille ja koirille. Näin turvataan välttämätön suojavyöhyke Haaviston luonnonsuojelun alueelle.

AK-aluetta voi osoittaa Harjuniityn seisakkeen C-1 -alueelle ja sen länsipuolen AP-alueille. Osayleiskaavaluonnoksessa esitetyn kartan mittakaava ja tumma painojälki ovat luvattoman huonoja. Kartan kuvasta on vaikea saada selvää aiotuista määräyksistä. Alueelle suunniteltuja karttamerkintöjä ei pysty sijoittamaan kohdilleen edes yllä kerrotun numeroidun tekstin tuella.

6. Esitykset ja vaatimukset

Esitämme, että voimme päivittää antamaamme mielipidettä vastaamaan uudelleen tehtävien luontoselvitysten tulosten edellyttämiä muutoksia.

Esitämme, että uusien luontoselvitysten tulosten perusteella uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyytit saavat kaavamerkinnän sl (suojeluvaraus).

Esitämme osayleiskaavan lisäselvitystarpeena osayleiskaava-alueen linnuston selvittämistä.

Esitämme, että jatkokäsittelyä osayleiskaavaluonnoksen alueesta julkaistaan yksityiskohdiltaan selkeä kartta, jossa karttamääräykset ovat arvailematta tunnistettavissa ja sijoitettavissa. Esitämme, että voimme täydentää nyt antamaamme mielipidettä havainnollisen kartan mukaan.

Vaadimme, että Harjuniityn seisakkeen osayleiskaavaan ei osoiteta siltavarausta Nokianvirran ylittävälle moottoriajoneuvosillalle kumpaankaan esitettyyn vaihtoehtoon.

Vaadimme, että osayleiskaava-alueen Nokianvirran arvokkaiden lehtojen virkistyskäyttösuunnitelmasta poistetaan merkintä V ja korvataan se merkinnällä VL (virkistysalue, jolla on suojeluarvoja).

Vaadimme, että merkinnästä V /VL-kaavamääräyksistä poistetaan rakenteiden ja virkistysreittien rakentaminen Nokianvirran lehtoihin herkän luonnon ja lajiston säilymiseksi.

Vaadimme kaavamerkinnän AP poistamista kaava-alueen itäpäässä yhdyskuntateknisen huollon alueelta ET/A (3,1 ha). Alueen pohjoispäähän Haavistontien varteen voi osoittaa AP-rakentamista samalle itä-länsilinjalle vanhan asutuksen jatkeeksi.

Vaadimme, että Haavistontien ja radan väliin osoitettua AK-alueen asukasmäärää leikataan puolella ja kerrostalot sijoitetaan pohjoispuolelle radan varteen. AK-aluetta voi osoittaa Harjuniityn seisakkeen C-1 -alueelle ja sen länsipuolelle esitetuille AP-alueille.

Mielestämme lähijunan seisakkeen edellyttämä asukasmäärä täyttyy esitetyillä ja nykyisillä Harjuniityn liittymäliikenteen sekä Haavistontien asukkailla.

Lopuksi

Tähän mennessä Nokian kaupungin kaavoituksessa luontoarvojen huomiointi on mennyt yli siitä, missä aita on matalin.

Kaavoituksessa ja maankäytössä kaupungin taholta luontoarvojen huomioinniksi on riittänyt luonnonsuojelualueiden, uhanalaisten lajien, muinaisjäännostien ja muiden lakikohteiden rajaaminen suunnittelussa. Tämä on johtanut Nokiallakin luonnonympäristöjen pirstoutumiseen, joka on tutkimuksissa todettu huomattavaksi luontokatoa aiheuttavaksi syyksi.

Luonnon monimuotoisuuden häviäminen tiedetään ilmastonmuutoksen ohella suurimmaksi elämän säilymistä uhkaavaksi tekijäksi. Tämä edellyttää maankäytössä laajempien yhtenäisten kokonaisuuksien säilymistä.

Luontokadon taittuminen tulee ottaa vakavasti Nokiallakin. Sen kaupunki on velkaa lukemattomien arvokkaiden luontokohteiden hävittämisestä.

Timo Lepistö
Puheenjohtaja

Kaija Helle
Sihteeri